

**Моніторингове дослідження
стану запровадження
нових Державних стандартів початкової загальної освіти
у Полонській гімназії**

Мета даного дослідження - виявити ступінь готовності вчителів початкових класів, батьків учнів перших класів до роботи за новим Державним стандартом початкової загальної освіти, проаналізувати досвід і якість практичного впровадження нових державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів початкових класів.

Для досягнення даної мети були поставлені завдання, які передбачали аналіз досліджуваної проблеми, розробку діагностики, проведення моніторингового дослідження, обробку і узагальнення отриманих результатів, надання рекомендацій щодо запровадження необхідних змін у навчальному процесі.

Об'єкт дослідження - технологія організації і впровадження в навчально-виховний процес нового Державного стандарту початкової загальної освіти.

Предмет дослідження - етапи досліджуваного процесу, зміст роботи, результати, умови, що забезпечують або заважають можливості впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти в навчальний процес.

Враховуючи мету і завдання дослідження, анкетуванням були охоплені батьки та учні перших - других класів, учителі початкової школи.

Для проведення моніторингового дослідження був розроблений пакет інструментарію, який містив три види анкет за різними соціальними групами.

Анкети передбачали питання на виявлення наявності позитивних та негативних тенденцій при впровадженні нового Державного стандарту початкової загальної освіти.

За результатами проведеного дослідження стану запровадження нових Державних стандартів початкової загальної освіти були отримані і проаналізовані фактичні дані.

У моніторинговому дослідженні взяли участь 19 учителів перших-других класів початкової школи.

**Стаж роботи вчителів перших класів загальноосвітніх
навчальних закладів**

Загальна кількість респондентів	Стаж роботи			
	до 3 років	від 3 до 10 років	від 10 до 20 років	більше 20 років
19 (100%)	2(10,5%)	3(15,7%)	5(26,3%)	9 (47,3%)

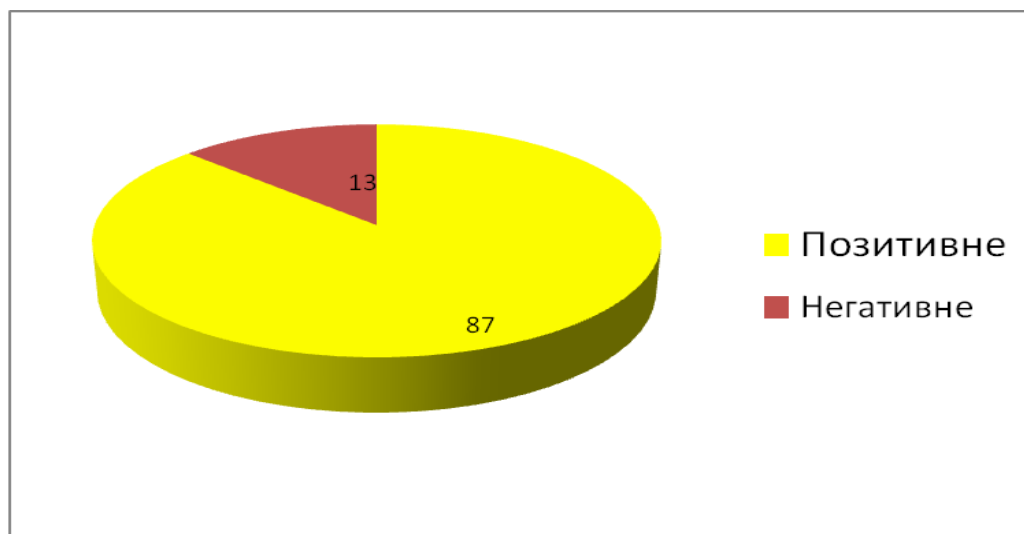
Кваліфікаційні категорії вчителів перших класів загальноосвітніх навчальних закладів

Загальна кількість респондентів	Категорії			
	спеціаліст	II категорія	I категорія	вища категорія
19 (100%)	4(21%)	3(15,7%)	3(15,7%)	9(47,3%)

Це свідчить про якісний склад вчителів початкових класів за освітньо-кваліфікаційним рівнем, так і за рівнем їхньої професійної компетентності.

Опитування показало, що 87% вчителів налаштовані на оновлення освіти. Вони позитивно ставляться до запровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Частина ж респондентів (13%) негативно поставилася до змін. Можливо це продиктовано невпевненістю, захистом від можливих труднощів, емоційних переживань.

**Діаграма
ставлення вчителів до впровадження
нового Державного стандарту початкової загальної освіти**

Обізнаність вчителів 1-4 класів щодо впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти забезпечується через різноманітні форми методичної роботи. Так, з метою формування готовності початківців до інновацій стали: курсова перепідготовка на базі Хмельницького ОІППО за програмою підготовки до впровадження нового змісту Державного стандарту початкової загальної освіти.

Реально здійснити кардинальні зміни в освіті можливо лише за умови, коли кожен педагог буде активно та наполегливо вчитися, постійно підвищувати рівень своєї фахової компетентності. Так, активно працюють з засобами масової інформації, сайтом Міністерства освіти і науки України, відділу освіти та навчального закладу 45% вчителів перших класів;

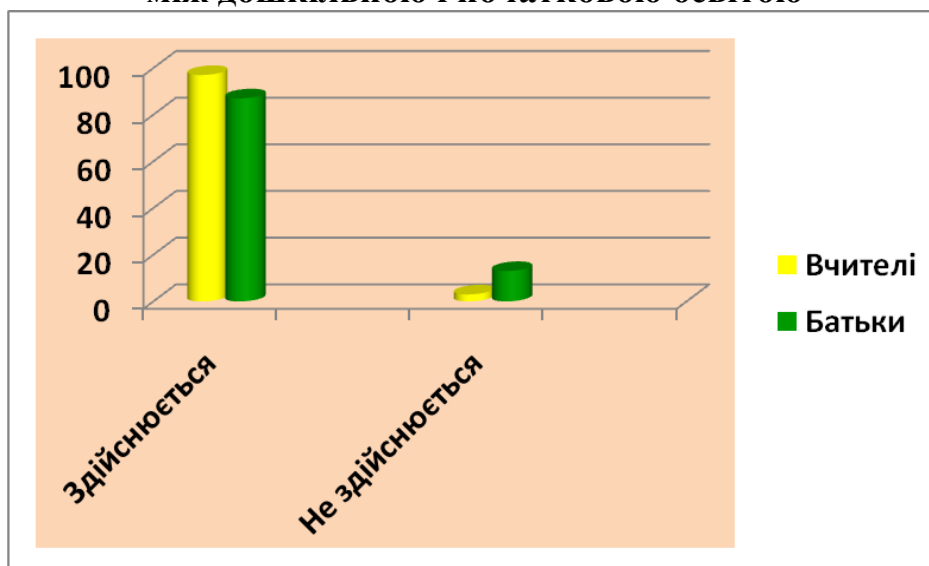
займаються самоосвітою з метою вивчення матеріалів нового змісту Державного стандарту початкової загальної освіти 85%

**Джерела інформації
щодо впровадження нового Державного стандарту початкової
загальної освіти (згідно опитування вчителів)**

Одним із основних напрямів державної освітянської політики визнано модернізацію системи дошкільної та початкової освіти з урахуванням забезпечення наступності в навчанні. Можна зазначити, що 97% вчителів, 87% батьків першокласників відмітили, що у закладі цей принцип реалізовується.

**Діаграма
рівня здійснення наступності
між дошкільною і початковою освітою**

Визначною рисою нового Державного стандарту початкової загальної освіти є перехід від знанневої до компетентнісної освіти. У початкових класах навчальна діяльність повинна бути об'єктом спеціального формування, тому ключова компетентність уміння вчитися повинна набути першочергового значення. І як показав аналіз анкет, всі вчителі, 95% батьків

першокласників згодні з тим, що нова редакція Державного стандарту початкової загальної освіти сприяє утворенню цієї компетентності і стала однією із основних у їх навчальному закладі.

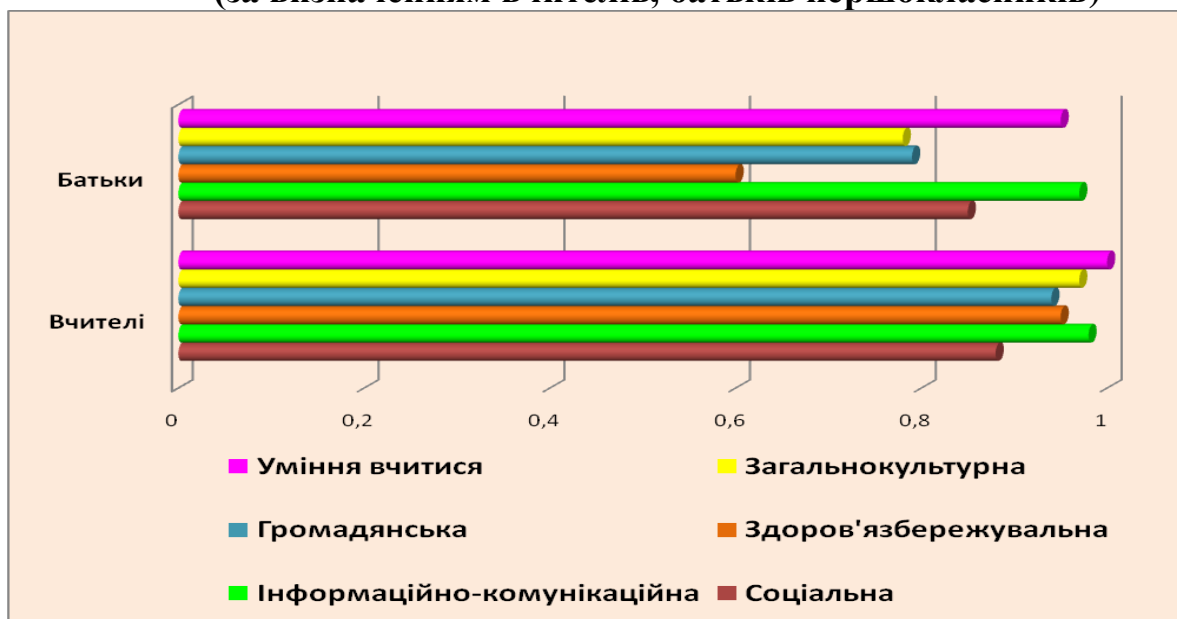
В оновленому Державному стандарті передбачається посилення використання здоров'язберігаючих технологій. І про це у своїх відповідях зазначили 95% педагогів, 60% батьків.

Значна увага, на думку респондентів всіх категорій приділяється загальнокультурній (97%, 78%) та громадянській компетентності (94%, 79%, відповідно).

Підготувати учнів до повноцінної життєдіяльності в умовах сучасного інформаційного суспільства - основна мета навчання. Як показало дослідження, водночас із зазначеними вище, учні мають опанувати знання, які передбачають соціальний розвиток (за визначенням 88% вчителів і інформаційно-комунікаційну освіту 98% відповідно).

Хоча, на думку батьків першокласників, над формуванням двох останніх компетентностей у школі працюють на 85% і 97%.

**Ключові компетентності,
формуванню яких сприяє нова редакція Державного стандарту
початкової загальної освіти
(за визначенням вчителів, батьків першокласників)**

Створення необхідних організаційно-педагогічних умов для впровадження Державного стандарту повинно забезпечити належний рівень якості освіти молодших школярів, що є фундаментом для їх подальшого навчання, виховання, адаптації до дорослого життя.

Вчителі початкових класів вказують на той факт, що нова редакція вищезазначеного документа зорієнтована на соціалізацію особистості молодшого школяра, тобто навчальний процес сприяє формуванню світогляду і активної життєвої позиції дітей, але 27% респондентів вагаються з відповіддю.

Значна більшість учителів (76%) вважають, що новий зміст Державного стандарту початкової загальної освіти забезпечує здобуття

якісних знань, які відповідають вимогам сьогодення. Тоді як 25% опитаних зазначили, що цей фактор розглядається лише в деякій мірі.

Позитивною характеристикою нового документа є збалансованість співвідношення між компонентами змісту природничо-математичної та оздоровчо-технологічної шкільної освіти і на це вказали всі вчителі перших класів досліджуваних районів. Але, що стосується змісту суспільно-гуманітарного компоненту освіти, то 5% респондентів з цим не згодні. Можливо це пов'язано із зменшенням кількості годин на вивчення предметів цього циклу.

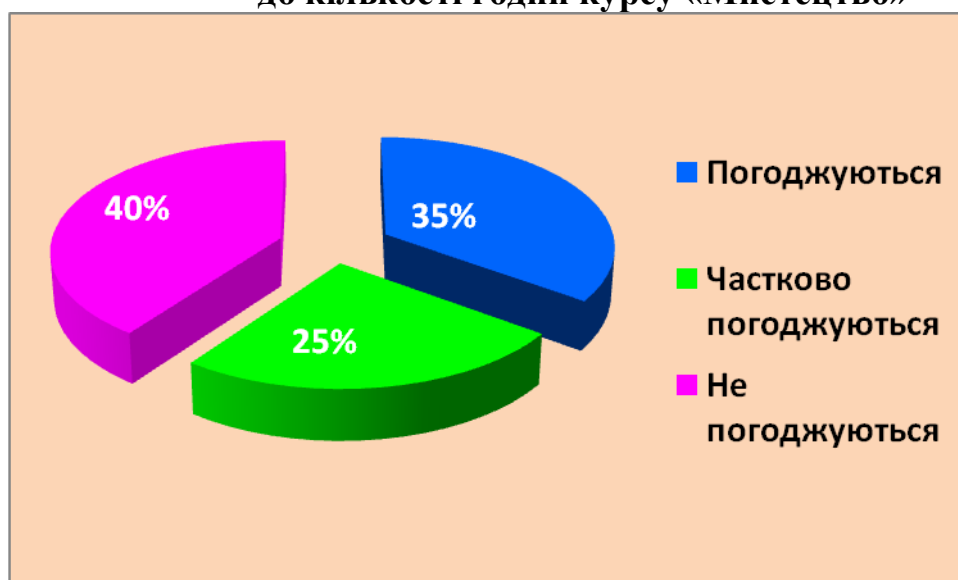
Занепокоєння викликає той факт, що переважна більшість вчителів (65%) вказали на те, що навчальне навантаження учнів перших класів не зменшилось.

Однією із позитивних змін нової редакції Державного стандарту початкової загальної освіти стало використання здоров'язберігаючих технологій. І 87% опитаних педагогів переконані, що цей документ націлений на формування прагнення у дітей здорового способу життя, збереження свого здоров'я, володіння способами його захисту. Однак, слід відмітити той факт, що 13% з цим не згодні.

Згідно опитування вчителів, нова редакція Державного стандарту допомагає розкрити потенційні можливості та творчі здібності учнів під час навчального процесу (зазначили 78% респондентів).

Художня діяльність супроводжує все шкільне життя дитини початкових класів. Тому уроки образотворчого мистецтва відіграють особливу роль в період адаптації першокласників до систематичного шкільного навчання. Слід відмітити той факт, що 35% опитаних вважають виділеної кількості годин на освітню галузь «Мистецтво» достатньою для розвитку емоційно-почуттєвої сфери учнів, їх художніх здібностей і мислення. Разом з тим 40% респондентів з цим не погоджуються, а 25% - згодні лише частково.

Ставлення педагогів до кількості годин курсу «Мистецтво»

Значна кількість респондентів (87%) відзначають, що новий зміст Державного стандарту початкової загальної освіти забезпечує особистісно-

орієнтований підхід в навчально-виховному процесі, хоча 13% погоджуються лише частково.

Одним із напрямків пошуку шляхів забезпечення ефективності навчання є сучасний підхід до контролю та оцінювання якості підготовки учнів. Оцінка здатна викликати в учня цілу гаму гострих переживань. В першому класі у класному журналі та зошитах оцінки в балах або рівнях не виставляються. Навчальні досягнення учнів оцінюються вербально. Спираючись на результати опитування можна зазначити, що всі вчителі перших класів, в яких проводилось дослідження, це підтримують і позитивно відносяться до існуючої системи оцінювання дітей-першокласників.

В ході дослідження було виявлено, що в початкових класах проводяться різні курси варіативної складової для учнів перших та других класів, рекомендовані Міністерством освіти і науки України:

- ✓ для учнів перших класів - курс «Хореографія»;
- ✓ для учнів других класів – курс «Російська мова», «Абетка театрального мистецтва», рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

На сьогоднішній день потребує серйозної уваги забезпечення підручниками учнів перших та других класів за новими програмами. Аналіз анкет для вчителів показав, що усі діти ними у повному обсязі.

При відповіді на питання про якість нових підручників 82% вчителів вказали, що вона стала кращою; 6% і 10% респондентів - гіршою; 12% і 14% (відповідно) - не змінилась

**Стан якості підручників
за новою програмою
(згідно опитування вчителів перших класів, батьків)**

З опитування видно, що якість підручників покращилась в декількох напрямках. Так:

- ✓ 68% початківців вказали на посилення розвивальної спрямованості;
- ✓ 13% - включення завдань тестової форми;
- ✓ 30% - появу завдань на вибір і самооцінку;
- ✓ 22% - збільшення кількості диференційованих завдань;
- ✓ 14% - змінилась поліграфічна якість.

Але, на жаль, лише невелика кількість опитаних (3%) відмітили, що якість змінилась в деякому розвантаженні змісту.

Всі педагогічні працівники, які брали участь в дослідженні, зазначили, що в підручниках для першого класу відбулась суттєва зміна структурного співвідношення різних видів інформації. А саме: значна кількість (90%) переконані, що в навчальній літературі збільшено кількість завдань для набуття особистого досвіду творчої діяльності; 5% вважають, що зменшено вагу готових знань на користь засвоєння дітьми способів учіння; 48% вказали на посилення світоглядного, морально-етичного компонента змісту.

Вчителі перших та других класів налагодили взаємозв'язок учитель - родина і активно співпрацюють із батьками у вихованні їх дітей. Так, 95% респондентів вказали, що у школі регулярно відбуваються інформаційно-консультативні педагогічні навчання для батьків першокласників, на яких проводиться робота з роз'яснення основних положень нового Державного стандарту початкової загальної освіти.

Щоб допомогти здійснити підготовку батьків до нової соціальної ролі у навчально-виховному процесі з ними проводяться індивідуальні та групові консультації психолога з питань готовності дітей до школи.

Організація роботи психологічної служби навчального закладу є необхідною складовою успішної взаємодії всіх учасників педагогічного процесу. Вона допомагає першокласникам у розв'язанні проблем, пов'язаних з навчанням, адаптацією до школи.

Аналіз анкет вчителів показав, що учні-першокласники отримують допомогу психолога при адаптації до школи. А саме: консультації (52% респондентів), індивідуальні заняття з дітьми (68%), корекційні вправи (74%), діагностика (97%).

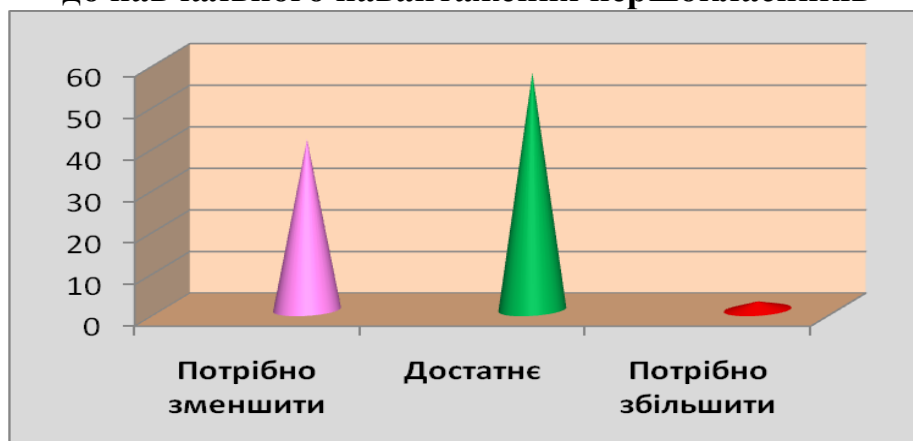
З метою формування готовності вчителів до впровадження інновацій в навчальних закладах організовані:

- ✓ індивідуальні методичні консультації (вказали 94% респондентів),
- ✓ заходи з актуальних проблем організації навчально-виховного процесу (95%).

Обробка інформації дає можливість зробити висновок, що навчальне навантаження першокласників завдяки новій редакції не зменшилось. На питання про навчальне навантаження учнів перших класів 41% батьків відповіли, що його потрібно зменшити, 57% - воно достатнє і лише 2% вказали на збільшення.

Ставлення батьків до навчального навантаження першокласників

Згідно опитування, значна кількість респондентів (91%) вважають, що новий зміст Державного стандарту початкової загальної освіти спрямований на виховання здорової дитини, формування в учнів навиків здорового способу життя, його збереження і захисту.

Хоча 78% учасників дослідження і впевнені, що нова редакція сприяє соціальній адаптації учнів, але 19% згодні лише частково, а 4% взагалі впевнені, що цим повинні займатись тільки батьки.

Переважна більшість опитаних (86%) переконані в тому, що новий зміст Державного стандарту початкової загальної освіти допомагає в розкритті потенційних здібностей школярів під час навчального процесу.

Молодший шкільний вік - час коли формуються ключові компетентності: вміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров'язбережувальна, інформаційно-комунікаційна. І 74% батьків зазначили, що зміст навчання дитини у школі вбачають у засвоєнні основ наук, 58% респондентів - підготовці до майбутнього дорослого життя; 49% - виявленні та розвитку інтересів, здібностей дітей; 48% - духовному та моральному розвитку, формуванні у дитини загальнолюдських цінностей; 38% - фізично-оздоровчому навчанні дітей.

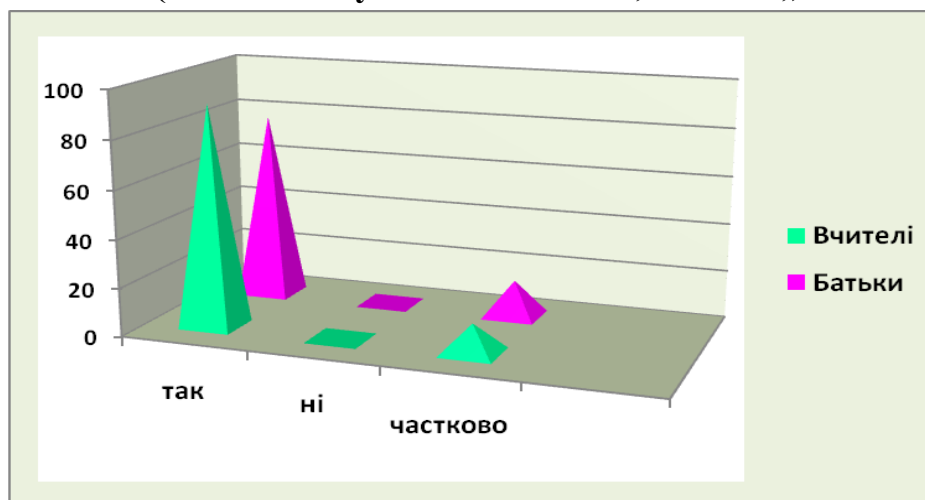

Як зазначили 70% опитаних батьків першокласників, нова редакція Державного стандарту початкової загальної освіти забезпечує в повній мірі здобуття якісних знань, які відповідають вимогам сьогодення. Хоча 30 % з цим згодні лише частково.

Для успішності шкільного навчання важливе значення має забезпечення гармонійного фізичного і психічного розвитку учнів, що направлене на підвищення рівня розвитку здоров'язберігаючої функції. Тому велика увага в новій програмі для першого класу приділяється зміцненню та збереженню здоров'я учнів і з цим згодні 80% опитаних батьків.

**Формування здоров'язбережувальної компетентності
в учнів перших класів
(згідно опитування вчителів, батьків,)**

На основі аналізу відповідей, можна зазначити, що учні перших, других класів забезпечені в повному обсязі підручниками за новою програмою. І 66% респондентів відповіли, що вони задоволені їх якістю.

На питання про те, в якому напрямку хотіли змін у підручнику, найбільша кількість опитаних вказала:

- ✓ на розвантаження змісту,
- ✓ включення завдань на вибір і самооцінку,
- ✓ тестової форми,
- ✓ диференційованих завдань,
- ✓ посилення розвивальної спрямованості,
- ✓ покращення поліграфічної якості книжок.

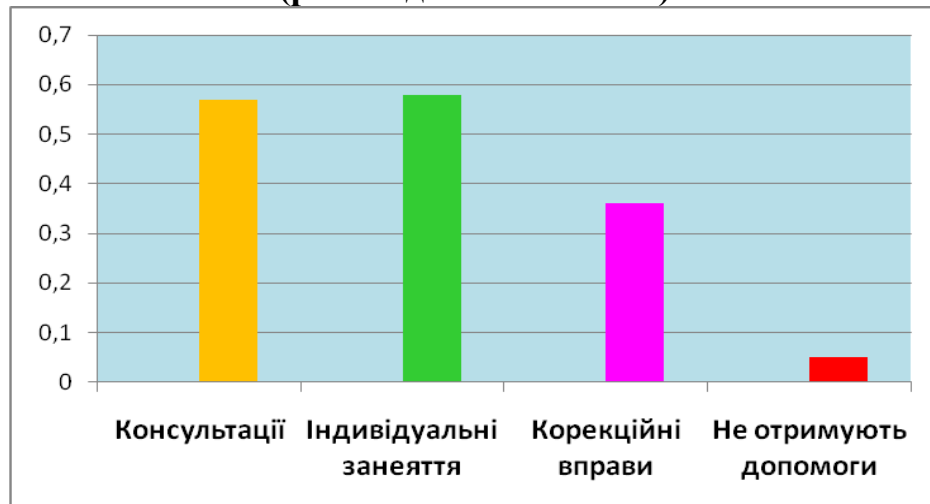
Становлення дитини багато в чому залежить від вміння педагога організувати відповідну роботу з родиною учня. А досягти мети у взаємодії з батьками можна лише за умови правильно налагодженого педагогічного спілкування з ними. Учителі повинні проводити активну діяльність у роботі з сім'єю учнів. І 71% батьків першокласників відмітили, що у школі з ними регулярно проводиться просвітницька робота щодо роз'яснення нового змісту Державного стандарту початкової загальної освіти, розкриваються особливості організації навчально-виховного процесу у першому класі, готують до навчання учнів у другому класі. На підставі систематизації даних можна сказати, що відсоткове співвідношення відповідей батьків на дане

питання не співпадає з відповідями вчителів. Можливо педагоги не змогли об'єктивно оцінити свою роботу з батьківською громадськістю.

Дуже важливою у вирішенні різних проблем, пов'язаних з питаннями готовності першокласників до школи є допомога шкільного психолога. І 70% батьків у своїх відповідях на питання анкети зазначили, що у навчальних закладах вони отримують потрібну як індивідуальну, так і групову консультацію.

Початкова школа - час, коли закладаються та розвиваються основи багатьох психічних якостей, відбувається становлення і формування дитячої особистості. Отже, на допомогу вчителю повинна прийти психологічна служба. Аналіз анкет для батьків дає змогу зробити висновок, що при адаптації першокласників до школи, діти отримують різну психологічну допомогу, а саме: консультації (вказали 57% опитаних), індивідуальні заняття з дітьми (58%), корекційні вправи (36%). Хоча 5% респондентів зазначили, що їх діти такої допомоги не отримують.

Психологічний супровід першокласників (респонденти – батьки)

Як показало дослідження, батьки в цілому позитивно відносяться до існуючої системи оцінювання першокласників і це відмітили 90% респондентів. Хоча 7% опитаних хотіли, щоб оцінки виставлялись лише з деяких предметів.

Висновки

1. Переважна більшість педагогів початкової школи Полонської гімназії налаштована на оновлення освіти і позитивно ставиться до впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти.

2. Обізнаність учителів 1-4 класів щодо впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти забезпечується через різноманітні форми методичної роботи: курсову перепідготовка; проведення педагогічних рад навчального закладу за даною тематикою; роботу динамічної групи; проведення методичних заходів; через засоби масової інформації, сайти Міністерства освіти і науки України, відділу освіти та

навчального закладу; індивідуальні методичні консультації; самостійне вивчення матеріалів нового змісту.

3. Педагоги вважають, що у новому змісті Державного стандарту початкової загальної освіти прослідковується забезпечення наступності дошкільної і початкової освіти.

4. Основними ключовими компетентностями, формуванню яких сприяє нова редакція є: уміння вчитися, здоров'язбережувальна, загальнокультурна, соціальна та інформаційно-комунікаційна компетентність.

5. Нова редакція Державного стандарту початкової загальної освіти зорієнтована на соціалізацію особистості молодшого школяра і сприяє формуванню світогляду і активної життєвої позиції дітей, що забезпечить їх подальшу адаптацію до дорослого життя.

6. Нова редакція Державного стандарту початкової загальної освіти сприяє формуванню прагнення у дітей здорового способу життя, збереженню свого здоров'я, володінню способами його захисту.

7. Співвідношення між компонентами змісту природничо-математичної та оздоровчо-технологічної шкільної освіти є збалансованим. Але, про зміст суспільно-гуманітарного компоненту освіти такого сказати не можна. Очевидно це пов'язано із зменшенням кількості годин на вивчення предметів цього циклу.

8. В Полонській гімназії проводяться різні курси варіативної складової:

- ✓ для учнів перших класів - курс «Хореографія»;
- ✓ для учнів других класів – курс «Російська мова», «Абетка театрального мистецтва», рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

При виборі вищезазначених курсів враховувалось побажання батьків.

9. Усі учні перших та других класів забезпечені в повному обсязі підручниками за новими програмами.

10. Якість нових підручників в цілому покращилась в декількох напрямках:

- ✓ відбулось посилення розвивальної спрямованості,
- ✓ змінилась поліграфічна якість,
- ✓ з'явилися завдання на вибір і самооцінку, тестової форми,
- ✓ збільшилась кількість диференційованих завдань.

Разом з тим змін в деякому розвантаженні змісту майже не відбулось.

11. Не всі респонденти вважають, що виділеної кількості годин на освітню галузь «Мистецтво» достатньою для розвитку емоційно-почуттєвої сфери учнів, їх художніх здібностей і мислення.

12. Передбаченої кількості годин в новому Державному стандарті початкової загальної освіти на вивчення освітньої галузі «Мова і література» вистачає для формування в учнів здатності до спілкування, навиків ведення діалогу, знання граматики рідної мови.

13. Нова редакція Державного стандарту допомагає створити умови для формування здатності вільного спілкування іноземною мовою.

14. Педагоги початкової школи налагодили взаємозв'язок учитель - родина і активно співпрацюють із батьками у вихованні їх дітей. У школі регулярно відбуваються інформаційно-консультативні педагогічні навчання батьків першокласників, на яких проводиться робота з роз'яснення основних положень нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Але відсоткове співвідношення відповідей батьків по даному питанню не співпадає з відповідями вчителів.

15. У навчальному закладі організована робота шкільної психологічної служби, яка допомагає як батькам при підготовці до нової соціальної ролі, так і дітям-першокласникам при адаптації до школи. Учні отримують різну психологічну допомогу: консультації, індивідуальні заняття, корекційні вправи.

16. Нова редакція Державного стандарту початкової загальної освіти допомагає розкрити потенційні можливості та творчі здібності дітей під час навчального процесу.

17. Педагоги і батьки в цілому підтримують і позитивно відносяться до існуючої системи оцінювання учнів першого класу.

Рекомендації

стосовно впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти в початковій школі Полонської гімназії

1. Дирекції гімназії, керівнику кафедри початкового навчання:

- Забезпечити методичний супровід і реалізацію нормативних вимог нового Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462, нових навчальних програм. Організувати проведення методичних заходів, засідань кафедри початкового навчання щодо впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти.
- Сприяти участі педагогів початкової школи у створенні навчально-методичного забезпечення реалізації змісту нового Державного стандарту початкової загальної освіти.
- Організувати моніторинг навчально-виховного процесу в початковій школі щодо ефективності впровадження нового Державного стандарту.
- Організувати серед учителів початкових класів панорами творчих уроків для обміну досвідом роботи з першокласниками в умовах впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти. Узагальнити і рекомендувати до вивчення передовий педагогічний досвід з даної проблеми.
- Створити динамічну групу вчителів щодо формування та впровадження досвіду роботи сучасних технологій навчання.
- Укомплектувати методичний кабінет фаховими періодичними виданнями, навчально-методичною літературою відповідно до нової програми початкової загальної освіти, працювати над створенням

- сучасної інформаційної бази з метою висвітлення кращого педагогічного досвіду, забезпечити вчителям доступ до мережі Інтернет.
- Сприяти покращенню матеріально-технічної бази школи для ефективного впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти.
  - Створити оптимальні умови щодо забезпечення можливості для вільного та морально відповідального вибору батьками і вчителями варіативної складової навчального плану, нових технологій та методик навчання з урахуванням наступності та перспективності до профільної і профільної освіти.
  - Створити на шкільному сайті рубрику Інтернет - інформації для батьків, діти яких будуть навчатись у перших класах.
  - Провести анкетування вчителів перших класів на предмет встановлення рівня їх фахової компетентності, виявлення труднощів в організації навчально-виховного процесу в умовах впровадження нової редакції Державного стандарту початкової загальної освіти.

Вчителям початкових класів:

- Необхідно ознайомитися з особливостями змісту та методикою викладання предметів за новими програмами.
- Створювати сприятливі умови для інтелектуального, духовного, естетичного та фізичного розвитку учнів початкових класів шляхом упровадження ефективних технологій та методик навчання, контрольної-діагностичної діяльності.
- Вивчати, узагальнювати, пропагувати кращі досягнення педагогів початкової школи, підвищувати рівень своєї фахової компетентності, збагачувати та оновлювати свій практичний досвід.
- Використовувати ІКТ під час проведення уроків, позакласних заходів як засіб професійної мобільності та конкурентоспроможності в нових соціокультурних умовах.
- Скоординувати роботу щодо реалізації компетентнісного підходу, спрямованого на особистісний розвиток молодших школярів, формування в них ключових і предметних компетентностей.
- Проводити роботу щодо підвищення якості початкової загальної освіти учнів, формування в них уміння самостійно здобувати знання і творчо застосовувати їх на практиці.
- Активізувати використання здоров'язберігаючих технологій під час навчально-виховного процесу, сприяти підвищенню рухової активності учнів початкових класів на навчальних заняттях, перервах та в позаурочний час.
- Інформувати батьків першокласників про особливості впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти, нові підручники.
- Проводити індивідуальні та групові консультації батьків майбутніх першокласників з питань готовності дітей до школи.

- Здійснювати підготовку батьків першокласників до нової соціальної ролі.
- Забезпечити психолого-педагогічну підтримку і супровід першокласників протягом усього навчально-виховного процесу.

Заступник директора
Полонської гімназії

Жалюк С. Л.